

Ukrajina

Ukrajinské Karpaty. Divoká a nádherná krajina oblých zelených kopců s velkými pastvinami prozvučenými cinkotem zvonců pasoucích se ovcí a kraviček, hlubokých lesů i rozlehlých obilných lánů lemovaných prašnými silnicemi a malými vesničkami.

Také země toulavých psů, nulového odpadového hospodářství (ukáží, ze kterého mostu je možno odpadky vyhodit do řeky; spalitelný odpad pálí u domků, řek či potoků), pomníčků v zahradách (na památku synů padlých v mírových misích – nejčastěji v Afganistánu), vzorně posečených svahů (buďto spaseny kravami nebo koseny kosáči, kteří používají kosy devadesátky).

Ukrajinské Karpaty leží v jihozápadním výběžku Ukrajiny a jsou ohraničeny státní hranicí se Slovenskem, Maďarskem, Polskem a Rumunskem (s nímž má nejdelší společnou hranici). Celková rozloha Ukrajiny činí 603 700 km² (51 mil. obyvatel). Rozloha Zakarpatské Ukrajiny činí 1/47 rozlohy Ukrajiny, má 1,6 mil. obyvatel.

Vlajka:

Modrá – vyjadřuje nebe, žlutá barvu pšenice = úrodná Ukrajina

Měna – 1 hřivna = 5,50 Kč

Při vstupu v Užhorodu nás přivítala Socha Osvoboditele.

Užhorod – cca 130 000 obyvatel, významným památkem je Užhorodský hrad (3x přestavován), stojí na 30 metrů vysokém sopečném suku. Po roce 1946 byl hrad přeměněn v muzeum a roku 1969 od základu zrekonstruován. Dnes je na hradě umístěno několik expozic – národopisná, hudební nástroje, historie regionu. Velmi zajímavá je expozice o karpatské přírodě. Nabízí spoustu vycpanin (medvěd, jelen, vlk, ...).

Nedaleko od hradu je vstup do *skanzenu* rusínské kultury. Jsou zde umístěny dřevěné stavby převezené z celého Zakarpatí – bojkovské horské chalupy, maďarské vinařské usedlosti, huculské horské statky, dřevěný kostel sv. Michala převezенý z Mukačeva. Skanzen je tvarován přibližně do tvaru Zakarpatské oblasti. V každém domku je průvodkyně (názorná ukázka přezaměstnanosti muzea).

V ulici Ivana Olbrachta – botanická zahrada patřící užhorodské univerzitě. Nejvýznamnější – tibetské metasekvoje (dlouho byly považovány za vyhynulé). V této ulici je vývěsní štít – z pod obítě omítky vystupuje starý nátěr s nápisem češtině: pražská šunka, limo, pivo, čerstvé čajové máslo, káva – a vše ještě jednou v maďarštině.

Je to správné středisko celé oblasti, rozkládá se po obou březích řeky Už. Místy jsou vidět i české nápisy. Na slovenskou hranici jsou to z centra 4 km, na maďarskou 25 km. Centrum města se nachází v bezprostředním okolí Divadelního náměstí. Tady stojí bývalá synagoga přeměněná na budovu Filharmonie. Vedle synagogy je začátek malé železnice jezdící v letním období asi jeden kilometr podél řeky – účelem je výuka studentů dopravní školy. Od náměstí vede podél říčního břehu na nábřeží Nezávislosti nejdelší lipová alej Evropy, na konci aleje stojí socha Masaryka. Řadu staveb tu dělali Češi.

Užhorodská katedrála – dvouvěžová stavba, která byla součástí jezuitského kláštera od r. 1646. V r. 1773 byla přeměněna na řeckokatolickou (uniatskou), v roce 1945 na pravoslavnou a dnes je opět řeckokatolická. Její vnitřní výzdoba je barokní, vnější vzhled je klasicistní. V neděli se zde konají bohoslužby (4 – 6 za sebou), je zde hodně věřících, mše je přenášena reproduktory i do prostor před katedrálou.

Konají se tu trhy (i v neděli), maso bourají v teple přímo na tržnici! Telecí maso je nejlevnější, protože tele toho ještě mnoho nesnědlo.

Největším jezerem ledovcového původu v Karpatech je **Siněvirské jezero** s rozlohou 7 hektarů a maximální hloubkou 24 metrů. Leží v nadmořské výšce 987 metrů, 10 000 let staré, nazýváno „Perla Karpat“ nebo „Morské oko“. Napájeno 3 potoky, má nepravidelný tvar, jeho plocha se mění podle množství vody (5 – 7 ha). Na jeho břehu je zakázáno stanovat. Kolem jezera vede okružní chodník, na břehu stojí četné přístřešky a také plastika umělce Ivana Brodyho zobrazující Sini a Vira, kteří dali dle pověsti jezeru jméno. Podle legendy byl Vir mladý a chudý horal a Siň byla krásná dívka z dobré rodiny. Rodiče mladé lásce nepřáli a nechali Vira zabít a pohřbit v lesích. Siň potom na mohyle plakala tak dlouho až naplakala celé jezero vody. Uprostřed jezera ční malý ostrůvek- prý mohyla Virova hrobu...

Siněvirský národní přírodní park – vyhlášen v roce 1989 na rozloze asi 40 400 ha v centrální části Zakarpatí severně od města Mežgorje (Mižhirja). Zahrnuje dolinu řeky Terebly od jejího pramene v Siněvirském jezeře až po Koločavu. Výškové rozpětí národního parku je 450 m až 1719 (hora Čorna Kleva).

Další hory – Velká Marša (1320 m. n. m.), Malá Marša, na protějším hřebenu se točil film Cikáni jdou do nebe.

Mukačevo – nejrómštější obec celého Zakarpatí (123 m, 65 – 85 000 obyvatel). Ve městě se nachází rychlíková stanice, kde zastavují všechny mezinárodní rychlíky mířící ze západu do Kyjeva. Leží na řece Latorice v místech, kde řeka vytéká z hor do nížin. Již v dobách ranného slovanského osídlení se v těchto místech nacházel na řece velký mlýn na mouku. Těžil se tu písek, památka – bílá kotva umístěná na mostě. Odtud údajně pochází i název města. Zajímavostí města je nedaleká lokalita Krásná Horka, kde se nachází nejsevernější místo na světě, kde se pěstuje čaj. Mukačevo bylo založeno jako pevnost již v 9. století Bílými Chorvaty. V okolí se pěstuje vinná réva. U každého domku ji pěstují také.

Hezký je pouze střed města - centrum města představuje podlouhlé náměstí Míru (dříve Lenina), kde se nachází většina zajímavostí Mukačeva. Radnice je umístěna v budově nazvané Bily Budynok (Bílý dům). Celé centrum kolem ulice Puškina a náměstí Míru je nově zrestaurováno. Hrad Palanok se tyčí na výrazném skalisku nad městem v blízkosti výpadovky z Mukačeva a asi dva kilometry jižně od centra města. Stojí na výrazném sopečném kuželi 68 metrů nad okolním terénem. Název dostal podle středověkého opevnění původního slovanského hradiště s kúlovými hradbami (palisády).

Mežhorje (původní název „Volové“), je zde nemocnice (cca 30 míst), kde se léčí tuberkulóza. 632 m, cca 6 – 8 000 obyvatel. Jméno městečka lze přeložit jako Mezihorí (je to výstižné, městečko leží mezi horami), prochází jím hlavní silnice Chrust – Lvov. Střed města je tvořen panelákovou zástavbou, zbytek městečka je tvořen rodinnými domky.

V blízkosti (v dolině Kirešy, kousek severovýchodně od Chustu) leží proslulé Údolí narcisů. Zde kvetou narcisy úzkolisté.

Koločava (561 m, cca 3 000 obyvatel) – podhorská obec, první zmínka 1463.

KOLO = Na, U

ČAVA = bláto, tedy Obec na blátě

Obec známá díky dílu Ivana Olbrachta, který tady v době první republiky řadu let pobýval a vyučoval. Má pomník před místní školou s bustou a ve škole muzeum.

Hrob Nikoly Šuhaje leží v dolním rohu hřbitova v Koločavě, který je nejbližší škole. Hrob Eržiky ja v horní části hřbitova (dožila se 86 let, stejně jako dcera Anna Štajerová). Cerkva sv. Ducha – krásný dřevěný řeckokatolický kostel ze 17. století (architektonická památka).

V rohu zahrady za kostelem jsou hroby čs. četníků, které roku 1921 zastřelil Nikola Šuhaj, hroby jsou tři, velmi dobře udržované. Za komunismu sídlilo muzeum ateismu (!), dnes je uváděn do původního stavu. Kolem vesnice protéká dravá horská bystřina Terebla. Četnická stanice – vzpomínka na Nikolu, možnost stravování a ubytování.

Další:

- „tchýnin jazyk“ – ostrá zatáčka
- Špatné silnice – díry – označení zasazeným klackem
- Oboroh – seník na 4 tyčích, stříška je posunovatelná
- Zdravé lesy
- Pod Siněvirským průsmykem – 1x do roka se koná Festival Trembit
- Hora Kamjanka (Brusinka)
- Brambory v kopci sázejí po spádnici – voda steče mezi brázdami, brambory se udrží v zemi
- libují si v sytých barvách – ploty či zábradlí natřena fialově, modře apod.,
- dřevaři - dřevo ze svahů svážejí pásovým traktorem.
- Koňům na pastvách svazují přední nohy, aby neutekli.
- stavaři
- Voraři – Muzeum vorařství (Muzej lisu i splavu); stojí v dolině Černé Riky-Ozerjanky, asi 3 km od hlavní silnice do Silněvirské Poljany. V kryté hrázi klazury (umělého jezera) na plavení dřeva je instalována expozice vorařství. Hráz s vraty, kterými se vypouštěla voda a vyjížděly vory, byla při povodních poničena, muzeum zůstalo naštěstí nepoškozeno. Je to údajně poslední taková klauzura v Evropě.

Zájezd v termínu 25. 8. – 28. 8. 2007

Sobota 25. 8. 2007 – odjezd od školy

4,00 výjezd z HK

8,40 – autonehoda při sjezdu serpentýnami z Makova (cca 10 km od slovenských hranic), bez jakéhokoliv našeho zavinění. Zdržení cca 1,5 hodiny – vyšetření policií, pak sepsání protokolu (vstřícnost ze strany policie), pak snaha o opravu nabouraného nárazníku (Žilina, Levoča – využito k prohlídce Levoči), nakonec oprava pomocí izolepy (tato oprava přežila celou cestu)

Průjezd tunelem pod BRONISKEM – délka 4 975 m, byl otevřený

17,50 – přijíždíme na slovensko-ukrajinskou hranici – přechod dle průvodkyně byl neuvěřitelný (rozuměj neuvěřitelně rychlý). Celník přišel a řekl „Otvortě pas jako tento pán“ – řidič držel totiž z legrace pas před obličejem, tak jsme uposlechli této rady, alespoň my, kteří jsme seděli vepředu, přitom jsme se kuckali smíchy. Celník prošel, poděkoval a jeli jsme dál.

Ukrajinská strana (Užhorod, +32°C), cca 18,01 hodin – nejdříve „maskáč“ – nahlásit počet lidí, pak kartička s počtem lidí (spletl se, napsal o jednoho člověka více), pak odevzdání pasů a vyplnění vstupní karty na Ukrajinu – dvakrát (jméno, příjmení, datum narození, místo, kam jedeme, kde se budeme vyskytovat, prohlášení, že nic nevezeme, číslo autobusu, podpis). Jednu kartu si ponechají na hranicích, druhou orazítkují a vrátí zpátky, slouží poté jako propustka domů! Při těchto manévrech řidič vždy dostal pokyn k popojetí autobusem o několik metrů, nutnost přesně dodržovat. Ostatní pak už zůstalo na druhém řidiči, který s technickým průkazem a řadou dalších dokumentů musel jít asi 100 m do správní budovy, kde absolvoval „razítkovací“ kolečko a pak jsme mohli odjet.

Hranice jsme opustili v 19,00 hodin (byli jsme totiž jediným autobusem, který projížděl). Dojem z hranic: spousta úředníků v uniformách, spousta v maskáčích, nikdo nepracuje, všichni přecházejí, kouří, u pasu mají razítko a hrají si na důležité. No a největší zážitek – při vjezdu na Ukrajinu nás vítá obrovská Socha Osloboditele (tyčí se na vrcholku a je krásně vidět již ze slovenské strany a představa „až u ní budeme, budeme už na Ukrajině...“ je lákavá.

Zpáteční cesta

Úterý 28. 8. 2007 – 7,00 odjezd z Mižhorije

Na přechodu v Užhorodu 11,30 (jel Gašparovič + ministr – čekali jsme kousek před hranicemi půl hodiny, aby oba měli volný průjezd), průběh na ukrajinské straně obdobný jako při vjezdu, ale vše proběhlo rychleji i díky tomu, že při čekání nás předjel slovenský „pašerácký“ autobus, náš řidič mu šel vynadat, mladičkový řidič se však nedal a nasadil přátelský tón ve stylu „ale to já dělám po každý“ a aby si jej udobřil, tak mu prozradil všechny figle hladkého přechodu hranic a vzal ho na „razítkovací kolečko“ pod své křídlo. 12,32 – jsme již na slovenské straně hranice, dlouho čekáme na „pasovku“ – zrovna totiž chodí na oběd, autobus před námi „lustrují“ velmi důkladně, u nás se to odbude dotazem, zda máme více než litr alkoholu na osobu a výzvou, kdo má u sebe více než tři krabičky cigaret, ať odevzdá pas – do počítače pak strašlivě dlouhou dobu zapisují čísla pasů (podle paní průvodkyně prý proto, aby se s levnými cigaretami nešmelilo, prý lze provést karton na osobu jednou za měsíc „beztrestně“) – ani jsem netušila, kolik je ve škole kuřáků ☺

13,05 odjezd z hranic

15,20 – přestávka v Prešově

17,40 – další přestávka na dálnici, odjezd v 18,00 hodin

20,15 – vstupujeme do ČR (Bumbálka)

24,00 – vystupuji u Carrefouru

Ujeté vzdálenosti

HK – Užhorod 610 km

Po Ukrajině jsme najeli 603 km (167 v so, 171 v ne, 91 v po, 174 v út), celkem jsme najeli cca 1800 km.

Řidiči: CDS Náchod (p. Kroupa a p. Simon)

Nikola Šuhaj loupežník

Kdo by neznal příběh lásky, zrady a dobrodružství o Nikolovi, Eržice, Derbakovi a lichváři Magerim. Ovšem jaká je realita dějin zbojníka nové doby? Jistě již méně romantická. Poprvé se dostal mimo zákon při zběhnutí z ruské fronty za první světové války, kde bojoval v rakouskouherské armádě. Skrýval se v pralesích kolem Kolčavy. Po konci války i monarchie se vrátil do Kolčavy a oženil se. Rok a půl žil spořádaně ve vesnici, ovšem za bídy v roce 1920 se ocitá mimo zákon znovu. Nejprve krádežemi sýra v kolibách na poloninách,. Po zatčení se mu podařilo uprchnout, údajně uplacením strážníka. Později, když u operoval s celou družinou, si bral na mušku větší sousta, hlavně židovské obchodníky a bohaté kostely. Při pronásledování zastřelil čtyři četníky. Československá správa využila osoby Nikoly Šuhaje k demonstraci své moci v nově nabytém území. I když z knihy a vyprávění to moc zřejmé není, celá historie se udála do léta 1921 – celá zbojnická historie netrvala déle než rok a něco. 16. srpna 1921 byl Nikola i jeho bratr Jura zrazen a zavražděn svými druhy., Za první republiky podniklo několik oddílů skautů (junáka)

výpravu o Koločavy a setkali se zde s otcem Nikoloy Petrem Šuhajem a úzce s ním spolupracoval i spisovatel Olbracht při své tvorbě. Žena Nikolova, Erika Dračová, později Šuhajová a ještě později Derbaková, žila v údolí Suchar až do roku 1987. Její dcera, která ovšem otce ani nezažila, neboť se narodila až po jeho smrti v roce 1922, zemřela v Koločavě v roce 2006 (stejně jako její matka byla negramotná, všechny písemnosti jí vyřizovala koločavská učitelka Natalia Tumarec, která je majitelkou koločavské hospůdky i iniciátorkou vzniku Muzea Ivana Olbrachta v koločavské škole).

Dřevaři

Tento způsob obživy se začal rozmáhat na konci 19. století a na Podkarpatské Rusi fungoval přibližně sto let. Mnoho rodin rusínských obyvatel hlubokých horských údolí bylo existenčně závislé na těžbě dřeva. Roční koloběh života chlapů – dřevařů byl vždy stejný. Začínal v zimě, to když počasí a sníh dovolil, vyráželi do hor rubat a kácet lesní velikány. Pomocí koní nebo žlabů, do kterých svedli vodu horských potoků, dopravili poražené kmeny až do údolí k řece, kde naskládané ve stozích čekaly na jarní vodu. Když se hladina říček zvedla, kmeny byly dopraveny jejich korytem do přestupní stanice – klauzury. Klauzura je umělé jezírko budované na horních tocích horských řek k zadržení vody i kmenů pro jejich splav. Takové byly v kraji pod Karpatami čtyři – na Černé Rice (dnes součást Siněvirského parku, jediná která se zachovala až do dnešních dnů), v Brusturách (dnes Lopuchov) a potom na Černé i Bílé Tise. Na hladině jezírek se potom kmeny svázaly do vorů, nejprve menších, a v příhodné chvíli se rozevřela vrata v hrázi klauzury a vory se s vodou i voráři na nich vyhrnuly na svou cestu dolů po proudu. První úsek plavby po uměle rozvodněné řece byl nejnebezpečnější. Dále se už vory mohly spojit do delších a dosáhly tak kolem 80 metrů délky. Také osazenstva nebylo potřeba tolik, a tak se přebyteční chlapi vraceli do svých vesnic. Ti, kteří pluli dále, častokrát až do Dunaje a k Černému moři, se domů vraceli až na podzim, protože cestou domů se nechali najímat na nejrůznější zemědělské práce. Toto bylo možné pouze za Rakouska Uherska, po první válce jezdili jen do Tisy. Samotní rusínští dřevorubci však dostávali za nebezpečnou dřinu v horách a na řekách jen neadekvátní odměnu. Většinu zisků shráblí židovští majitelé dřevařských společností. Tak vznikaly tenze mezi těmito dvěma složkami obyvatelstva, známé například z Olbrachtových či Tomečkových knih. Plavení dřeva bylo ukončeno v šedesátých letech dvacátého století, kdy byly kolem vodních toků nastaveny asfaltové cesty a nebezpečná vodní trasa se stala zbytečností.

fujara trombita (resp. bačovská trúba, česky salašovka) - je největším hudebním nástrojem na Slovensku, nástrubkový aerofón s konickým nebo kónicko-cylindrickým vrtáním (smrek, jedľa, javor, lieska, jaseň), délka až 5,5 metra s priemerom roztrubu 20-25 cm, špeciálne kusy aj dlhšie (na Bratislavskom hrade v Múzeu hudobných nástrojov je 7 m exemplár), pólena dlabaná trúba zlepená živicoou bola omotávaná čerešnovou alebo brezovou kôrou, dve vydlabané polky boli stiahnuté k sebe korienkami, kôrovými, alebo plechovými prstencami, nátrubok ľudove zvaný "duvač" je rovná hrubostenná cylindrická trubička vsadená do ústia tenšieho konca vlastnej píšťalovej trubice, fujara trombita má mohutný, ďaleko počuteľný hlas, preto slúžila aj ako signálny nástroj - používali ju bačovia na zvolávanie oviec, alebo na dorozumievanie sa na diaľku, niektorí interpreti hrávajú na nej melódie piesni, tónotvorné zariadenie trombity a jej menzúry umožňujú prefukovanie do

vyšších harmonických tónov, vzhľadom na jej veľkú dĺžku a váhu je potrebné trombitu položiť na parôžky alebo ju drží druhý človek, [viac o trombite >>](#)